

УДК 174:343.83

Матвеева Ю. О. – молодший науковий співробітник науково-дослідного центру Інституту кримінально-виконавчої служби, м. Київ;

Конопацька О. М. – старший науковий співробітник науково-дослідного центру Інституту кримінально-виконавчої служби, м. Київ

ЗАСАДИ СЛУЖБОВОГО ЕТИКЕТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Визначено норми поведінки, моральні цінності, зобов'язання та принципи роботи персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, професійно-етичні вимоги до службової, позаслужбової та антикорупційної поведінки.

Ключові слова: норми поведінки, персонал Державної кримінально-виконавчої служби України, відносини персоналу, службовий етикет.

Моральні принципи проходження служби визначено безумовними вимогами професійної та суспільної моралі до діяльності органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів і навчальних закладів, що належать до сфери управління Державної кримінально-виконавчої служби (ДКВС) України. Службову діяльність персонал здійснює відповідно до таких моральних принципів: гуманізму, який проголошує людину, її життя та здоров'я вищими морально-духовними цінностями, захист яких становить сенс і моральний зміст на службі (роботі); законності, тобто визнання персоналом верховенства права, а також обов'язкового дотримання останнього у службовій діяльності; об'єктивності, що полягає в неупередженості під час ухвалення службових рішень; справедливості, що означає відповідність міри покарання характеру й тяжкості проступку чи правопорушення; колективізму і товарищескості, що виявляються у відносинах, які ґрунтуються на дружніх стосунках, взаємній повазі, допомозі та підтримці; лояльності, що передбачає повагу й коректне ставлення до державних і громадських інститутів, державних службовців та інших; нейтральності, що означає

однакове, неупереджене ставлення до всіх політичних партій і рухів та передбачає відмову персоналу від участі в їх діяльності в будь-яких формах; толерантності, що полягає у виваженому, неконфліктному ставленні до людей з огляду на соціально-історичні, релігійні, етнічні традиції та звичаї.

Працівник не повинен за будь-яких умов зраджувати моральні принципи, що відповідають вимогам держави й очікуванням суспільства, їх неухильне дотримання – справа честі й обов'язок кожного. Бездоганне виконання моральних зобов'язань забезпечує право персоналу на суспільну довіру, повагу, визнання та підтримку громадян і засуджених.

Поведінка персоналу ДКВС України завжди і за будь-яких обставин має бути бездоганною, відповідати високим стандартам професіоналізму й морально-етичним принципам.

Норми професійної етики вимагають від персоналу:

гідного, доброзичливого й відкритого, уважного та ввічливого поведіння із засудженими та громадськістю, що формує повагу до ДКВС України та готовність до співробітництва;

постійного контролю власної поведінки, почуттів й емоцій, не допускаючи, щоб особисті симпатії або антипатії, неприязнь, погані настрої або дружні стосунки впливали на службові рішення; уміння передбачати наслідки своїх учинків і дій;

коректного поведіння з особами, яких узято під варту, і засудженими незалежно від виду їх покарання;

поваги й уваги у ставленні до старших за віком чи званням; простоти та скромності у спілкуванні з колегами, здатності щиро радіти успіхам колег і сприяти успішному виконанню ними службових доручень.

Персонал має пам'ятати, що аморальна поведінка, нерозбірливість і неохайність в особистих стосунках, брак навичок самодисципліни й розбещеність, багатослів'я, незібраність завдають непоправної шкоди репутації та авторитету ДКВС України загалом.

Метою статті є визначення норм поведінки, моральних цінностей, зобов'язань і принципів служби. Професійна діяльність працівника ДКВС України має сприяти гарантуванню безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігати вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень, формувати в державі систему справедливого

правосуддя, зменшуючи число осіб, яких утримують у місцях позбавлення волі.

Бути працівником ДКВС мають право громадяни України, які досягли віку 18-ти років, володіють державною мовою, мають повну вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста без вимог до стажу роботи, але після проходження підготовки за спеціально розробленою навчальною програмою, стажування й отримання оцінки, яка підтверджує рівень підготовки, необхідної для виконання професійних завдань.

На посаду працівника ДКВС України зазначених осіб приймають на добровільних, конкурсних засадах за умови, якщо вони спроможні за своїми особистими, діловими, моральними якостями та станом здоров'я виконувати роботу.

Працівником ДКВС України не може бути особа, яка має судимість або яку притягали до кримінальної відповідальності та стосовно якої кримінальне провадження було закрито за не реабілітуючими підставами; на яку протягом останнього року накладали адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення; яку визнано за рішенням суду недієздатною або обмежено дієздатною.

Професійна діяльність працівника ДКВС України ґрунтується на принципах:

- верховенства права та законності;
- поваги до прав і свобод людини та громадянина;
- незалежності й самостійності;
- політичної неупередженості та нейтральності;
- толерантності;
- рівності перед законом, презумпції невинуватості;
- справедливості й об'єктивності;
- професійної честі та гідності, формування довіри до прокуратури;
- конфіденційності;
- прозорості службової діяльності;
- утримання від виконання незаконних рішень чи доручень;
- недопущення конфлікту інтересів;
- компетентності та професіоналізму;
- зразковості поведінки і дисциплінованості.

Професійна діяльність працівника ДКВС України має ґрунтуватися на неухильному дотриманні конституційних

принципів верховенства права та законності. Під час здійснення повноважень він зобов'язаний діяти законно та в межах своєї компетенції своєчасно вживати вичерпних заходів щодо усунення порушень закону.

Виконуючи службові обов'язки, працівник ДКВС України має поважати права та свободи засудженого (ув'язненого) відповідно до вітчизняних і міжнародних правових норм, усвідомлюючи, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначені в Україні найвищою соціальною цінністю.

Працівник ДКВС України має ставитися до засуджених (ув'язнених) справедливо, уважно, доброзичливо та неупереджено згідно із загальнолюдськими принципами моралі.

Під час виконання службових обов'язків працівник ДКВС України має бути незалежним від будь-якого впливу, тиску чи втручання в його професійну діяльність, зокрема органів влади й органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, зобов'язаний активно, у визначений законодавством спосіб протистояти спробам посягання на його незалежність.

В ухваленні конкретних рішень він має бути самостійним і керуватися лише вимогами закону, оцінкою отриманої інформації, морально-етичними принципами професії та власними переконаннями, відмежовуватися від будь-яких корисливих і приватних інтересів, політичного впливу, тиску з боку громадськості та засобів масової інформації.

Працівник ДКВС України зобов'язаний виконувати свої службові повноваження політично неупереджено та нейтрально, не використовувати їх в інтересах політичних партій або окремих політиків, громадських об'єднань.

Працівник ДКВС України має толерантно та з повагою ставитися до расової, національної приналежності, мови, традицій, звичаїв інших осіб, а також їх політичних і релігійних переконань, якщо вони не спрямовані на розпалення расової, національної, політичної та релігійної ворожнечі.

Працівник ДКВС України має постійно дбати про свою компетентність, професійну честь і гідність.

У разі поширення неправдивих відомостей, які принижують його честь, гідність і ділову репутацію, за необхідності вживати заходів щодо спростування такої інформації, зокрема в судовому

порядку. Сприяти йому в цьому зобов'язані керівники пенітенціарної системи.

Своєю самовідданістю, неупередженістю, сумлінним виконанням службових обов'язків він має дбати про підвищення авторитету пенітенціарної системи та зміцнення довіри громадян до неї.

Працівник ДКВС України зобов'язаний забезпечувати конфіденційність інформації, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім тих випадків, коли законом передбачено право чи обов'язок розкривати цю інформацію. Посилену увагу слід приділяти питанням обмеження доступу до персональних даних засуджених (ув'язнених).

Водночас для забезпечення прозорості службової діяльності він не має права відмовляти фізичним чи юридичним особам у своєчасному наданні повної та достовірної інформації, зокрема щодо його діяльності чи прийнятих ним рішень, якщо це передбачено законом.

Працівник ДКВС України має утримуватися від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать законодавству або становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам. Правомірність надання керівництвом рішень чи доручень працівник ДКВС України оцінює самостійно.

У разі надходження таких рішень чи доручень працівник ДКВС України повинен негайно в письмовій формі повідомити про це керівника відповідного органу чи установи, а якщо такі рішення чи доручення містять ознаки кримінального або корупційного правопорушення, він має повідомити про це в порядку, передбаченому законодавством.

Працівнику ДКВС України, попри особисті інтереси, слід уживати всіх можливих заходів щодо недопущення конфлікту інтересів, не допускати вчинення дій чи бездіяльності, які можуть його спричинити або створити враження про наявність такого конфлікту.

Працівник ДКВС України, який обіймає керівну посаду, не може безпосередньо чи опосередковано спонукати в будь-який спосіб підпорядкованих працівників до ухвалення рішень,

учинення дій або бездіяльності на користь своїх особистих інтересів та/або інтересів третіх осіб.

Для реалізації набутих знань у професійній діяльності теоретичне навчання працівника ДКВС України має поєднуватися з практичними вправами, стажуванням на посаді та практикою на робочому місці під час випробувального терміну й супроводжуватися консультаціями, порадами та оцінюванням досвідчених фахівців.

Працівники ДКВС України повинні періодично (але не менше ніж раз на два роки) проходити обов'язкове навчання з підвищення кваліфікації.

Для виконання роботи, яку передбачає професія, працівник ДКВС України має реалізовувати набуті знання через такі вміння:

збирати й аналізувати інформацію про вплив криміногенних чинників на поведінку ув'язненого (засудженого);

здійснювати оцінювання ризиків учинення ув'язненим (засудженим) повторного кримінального правопорушення;

складати соціально-психологічну характеристику на ув'язненого (засудженого);

готувати рекомендації щодо заходів, що спрямовані на мінімізування ризику повторного вчинення кримінальних правопорушень ув'язнених (засуджених) неповнолітніх;

на підставі аналізу інформації про особу ув'язненого готувати висновок про можливість виправлення ув'язненого без обмеження волі чи позбавлення волі на певний строк у разі його засудження;

організовувати виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі;

налагоджувати ефективні комунікації із засудженими (ув'язненими); проводити мотиваційне інтерв'ю із засудженим;

складати індивідуальний план нагляду та соціально-виховної роботи із засудженим, ураховуючи оцінки ризиків повторного вчинення кримінальних правопорушень. Забезпечувати реалізацію індивідуального плану, оцінювання результатів;

здійснювати нагляд за засудженими;

проводити із засудженими індивідуально-профілактичні та соціально-виховні заходи;

організувати надання засудженим консультативної, психологічної та інших видів допомоги, необхідної для їх соціальної реабілітації;

ефективно застосовувати методи мотивації засуджених до участі у виховних заходах, програмах і соціально корисній діяльності, працевлаштування та вступу на навчання;

реалізувати пробаційні програми стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;

проводити підготовку осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою їх трудового та побутового влаштування після звільнення за обраним ними місцем мешкання;

забезпечувати дотримання вимог закону про захист персональних даних, які використовують у службовій діяльності;

налагоджувати взаємодію та підтримувати зв'язки з державними та недержавними організаціями;

уміти користуватися базами нормативних документів;

володіти діловим мовленням, складати документи та працювати зі значним обсягом інформації;

користуватися інформаційними технологіями в обсязі, необхідному для роботи.

З метою досягнення кращих результатів роботи і стабільного професійного зростання працівнику ДКВС України рекомендовано вдосконалювати особисті та ділові якості, насамперед: комунікабельність, коректність, тактовність, уважність у спілкуванні; об'єктивність і неупередженість суджень; толерантність, вміння встановлювати довірливий контакт й уникати конфліктних ситуацій; спостережливість; самостійність у пошуку рішень; соціальний інтелект (вміння адекватно сприймати та аналізувати соціальні ситуації, інших людей); дисциплінованість і відповідальність; відкритість й активність у роботі; вміння лаконічно та зрозуміло для співрозмовника висловлювати свої думки, аргументувати власну позицію; розуміння важливості виконуваної роботи та прагнення до підвищення рівня професійних знань, умінь і навичок.

Під час виконання службових обов'язків працівник ДКВС України має дотримуватися загальноприйнятих норм моралі та поведінки, бути взірцем добропорядності, вихованості й культури. Порушення трудової та виконавської дисципліни,

непристойна поведінка є неприпустимими для працівника ДКВС України і тягнуть за собою передбачену законом відповідальність.

Працівник ДКВС України має використовувати ввірене йому службове майно бережливо та лише за призначенням. У встановленому Законом України «Про запобігання корупції» [1] порядку щороку подає за місцем роботи декларацію про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру. Він має неухильно дотримуватись обмежень і заборон, передбачених антикорупційним законодавством, не допускати будь-яких виявів корупції. У разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або дарунка (пожертви), незважаючи на особисті інтереси, працівник ДКВС України невідкладно вживає заходів, що передбачені Законом України «Про правила етичної поведінки» [2].

Публічний характер діяльності працівника ДКВС України і перебування під пильною увагою з боку суспільства покладає на нього особливі вимоги щодо відповідного зовнішнього вигляду.

Працівник ДКВС України під час виконання службових обов'язків має дотримуватися ділового стилю одягу, який вирізняється офіційністю, стриманістю та охайністю, а також встановленого порядку носіння форменого одягу. Використання невідповідної форменої атрибутики та носіння під час служби неохайного одягу є неприпустимим.

Працівник ДКВС України не має права використовувати службове становище в особистих інтересах або в інтересах інших осіб.

У разі явного порушення закону, очевидцем якого став працівник ДКВС України, він уживає всіх можливих, передбачених законодавством заходів для припинення протиправних дій і притягнення винних осіб до відповідальності.

Працівнику ДКВС України слід уникати особистих зв'язків, фінансових і ділових взаємовідносин, що можуть вплинути на неупередженість й об'єктивність виконання професійних обов'язків, скомпрометувати високе звання працівника ДКВС, не допускати дій, висловлювань і поведінки, які можуть зашкодити його репутації та авторитету пенітенціарної системи, спричинити негативний громадський резонанс.

У позаслужбовий час поводитися слід коректно та пристойно. Під час з'ясування будь-яких обставин із представниками правоохоронних і контролюючих органів не використовувати свій службовий статус, зокрема посвідчення працівника ДКВС України, для ухилення від відповідальності.

Працівник ДКВС України не може належати до політичних партій, об'єднань і рухів, брати участь у будь-якій політичній діяльності, передвиборній агітації та залучати до них підпорядкованих працівників, демонструвати свої політичні переконання та вчиняти інші дії, що можуть бути розцінені як його особливе ставлення до певної політичної сили.

Він не має права суміщати виконання своїх службових обов'язків з іншою діяльністю, крім визначеної законодавством.

Працівник ДКВС України не повинен втручатися в діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування, крім випадків, коли їхні рішення, дії чи бездіяльність суперечать законодавству та потребують заходів прокурорського реагування. Він має в межах повноважень співпрацювати з ними під час виконання своїх службових обов'язків і здійснення заходів щодо зміцнення законності та правопорядку, якщо це не суперечить принципу його незалежності, а також дотримуватися вимог законодавства щодо членства в колегіальних органах.

У стосунках зі співробітниками ДКВС України працівник зобов'язаний бути коректним, тактовно та виважено виявляти вимогливість і принциповість, що ґрунтуються на вимогах закону.

Необхідно з повагою ставитися до діяльності представників засобів масової інформації щодо висвітлення роботи органів та установ пенітенціарної системи, а також сприяти їм в отриманні достовірної інформації в установленому законом порядку. Утримуватися від офіційних висловлювань, міркувань та оцінок з питань, розгляд яких не належить до його компетенції. Дотримуватися етики публічних виступів і вимог щодо надання службової та конфіденційної інформації.

Офіційні (письмові й усні) виступи працівника ДКВС України в засобах масової інформації мають бути достовірними й виваженими, оскільки їх можуть розцінювати як офіційну позицію прокуратури, а дискусії вести в коректній формі, не підриваючи авторитет органів й установ пенітенціарної системи.

Взаємини між працівниками ДКВС України в колективах мають ґрунтуватися на засадах товариського партнерства, взаємоповаги та взаємодопомоги.

У стосунках між собою працівники ДКВС України мають уникати виявів недоброзичливого ставлення один до одного, спрямовуючи свої зусилля на виконання покладених на пенітенціарну систему завдань.

Об'єктивну публічну критику недоліків у роботі колег слід висловлювати з повагою, толерантністю, стриманістю та ввічливістю.

У відносинах з підпорядкованими працівниками керівники всіх рівнів мають поєднувати принциповість і вимогливість з повагою та доброзичливістю, не допускати грубощів та приниження людської гідності.

Керівний склад органів й установ пенітенціарної системи має:

здійснювати добір підпорядкованих працівників, об'єктивно враховуючи їхні моральні, професійні та ділові якості;

сприяти творчому підходу працівників ДКВС України до виконання своїх функцій, заохочувати їхню ініціативу, виявляти повагу до висловлюваних ними правових позицій;

бути справедливим й об'єктивним в оцінюванні роботи підпорядкованих працівників, використовуючи їх моральне та матеріальне стимулювання, зокрема щодо просування по службі;

не спонукати працівників до виконання доручень, які виходять за межі їх службових обов'язків, учинення протиправних дій, не допускати необґрунтованого притягнення до дисциплінарної відповідальності, звільнення, створення перешкод у просуванні по службі, фактів необ'єктивного підходу до оцінювання їх професійних, ділових й особистих якостей;

сприяти утвердженню в колективах товариської взаємодопомоги, позитивного морально-психологічного клімату.

Захищаючи права та законні інтереси засуджених (ув'язнених), працівник ДКВС України в межах компетенції має уважно розглядати їх звернення відповідно до вимог закону, принципів справедливості та людяності, уникати виявів бюрократизму, формалізму, байдужого ставлення до потреб особи. Неприпустимими є вияви зверхності, зневажливого ставлення до засуджених (ув'язнених).

У відносинах із засудженими (ув'язненими) працівник ДКВС України має бути взірцем законослухняності, добропорядності, додержання загальновизнаних норм моралі та поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
2. Про правила етичної поведінки: Закон України від 17 трав. 2012 р. № 4722-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 14. – Ст. 94.

Стаття надійшла до редколегії 09.11.2016
